

Kizwalter, Tomasz

"Church, politics and society in Spain 1750-1874", Wiliam J. Callahan, Cambridge Mass.-London 1984 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 76/3, 633

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

oceny dzieła Forst-Battaglii i jego wydawców. Dobrze się stało, że ta doskonała książka doczekała się wreszcie polskiego wydania w trzechsetlecie największego zwycięstwa jej tytułowego bohatera.

S. C.

William J. Callahan, *Church, Politics and Society in Spain. 1750—1874*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts—London 1984, s. 328.

W ostatnich latach jesteśmy w Polsce świadkami rosnącego zainteresowania społeczną historią Kościoła katolickiego: tradycyjna problematyka instytucjonalno-teologiczna ujmowana bywa coraz częściej w nowym, szerszym niż dotychczas kontekście. Dobrze jest poznać, co w tej dziedzinie robi się za granicą.

Profesor uniwersytetu w Toronto przedstawia w swej pracy okres z wielu względów przełomowy dla Kościoła hiszpańskiego; zdaniem Callahana w tych właśnie latach należy szukać źródeł dzisiejszych problemów tamtejszego katolicyzmu. Autor rozpoczyna od naszkicowania położenia Kościoła w absolutystycznej monarchii Karola III, sprawującej rozległą kontrolę nad działalnością duchowieństwa. Kryzys państwa hiszpańskiego u schyłku XVIII w. podważył ów nierówny sojusz ołtarza z tronem, zaś promieniowanie Rewolucji Francuskiej, a następnie interwencja Napoleona wywarły trwałe piętno na życiu i poglądach duchowieństwa. Zaczęła się epoka długich zmagañ Kościoła z antyklerykalnym liberalizmem, konfliktów gwałtownych często i dramatycznych, które wstrząsnęły pozycją instytucji kościelnych w społeczeństwie.

Callahan skupia swoją uwagę na zagadnieniach związanych ze ścieraniem się ustalonych wiekową tradycją struktur Kościoła z wpływami procesów modernizacyjnych, niosących zmiany mentalności, obyczajów, poglądów, zapatrywań politycznych. Książka obejmuje szeroki zakres tematyczny: od sfery instytucjonalnej i ekonomicznych podstaw funkcjonowania Kościoła, przez analizę rozmaitych form religijności do zarysowania ewolucji stanowiska ideowego kleru.

Autor, dając czytelnikowi wiele informacji, potrafi pisać zwięźle i jasno — umiejętnie tworzy jeśli nie syntezę, to przynajmniej jej zarys. Warsztat badawczy Callahana budzi uznanie: historyk ten równie sprawnie analizuje materiały statystyczne, jak publicystykę i teksty o charakterze religijnym.

Sporo pytań oczekuje jeszcze w dalszym ciągu na odpowiedź; niektóre tezy autora wydają się dyskusyjne. To sprawa naturalna, tym bardziej, że społeczne dzieje Kościoła są tematyką trudną, z oczywistych powodów nieochoptą dla szerszej opinii, wywołującą często wiele emocji. Książka o katolicyzmie hiszpańskim, oparta na gruntownych studiach bibliotecznych i archiwalnych, stanowi dobry przykład wnikliwego spojrzenia na problemy bardzo nieraz skomplikowane.

T. K.

Abyśmy o Ojczyźnie naszej radzili. Antologia publicystyki doby stanisławowskiej, oprac. Zbigniew Goliński, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1984, s. 438.

„Antologia jest niepełna i niejednorodna” (s. 19) — tak krytycznie określił efekt swej pracy Zb. Goliński. Biorąc pod uwagę trudności stojące przed autorem razi nieco ta skromność. Nie przekonuje uwaga o arbitralności wyboru, czyż może